

PERZISTENCIJA LAKTACIJE KOD KRAVA CRVENO DANSKE RASE

U V O D

Bilo je prilično studija o ispitivanju crveno danskog govečeta, od dana njegovog uvoza u našoj zemlji, kako na Kosovu (1, 2, 3, 4 i 5), tako i u celoj našoj zemlji. Međutim, najmanje je do sada obrađena, odnosno nitko na Kosovu nije vršio obradu perzistencije (tok) laktacije kod istog. Perzistencijom laktacije otkrivamo zašto nije njegova genetska vrednost iskorišćena u našim uslovima uzgoja, izuzimajući klimatski činilac.

Cilj ispitivanja ima zadatak, da nam ukaže na neiskorištenost genetskog potencijala, koji u najvećoj meri je zavisian od paragentskih faktora, kao što su: ishrana, smeštaj, klimatski uslovi, priprema krave za telenje, posle telenja, stručnost uzgajaća, normalna plodnost i dr. Svi paragentski faktori imaju odlučujuću ulogu na tok laktacije i maksimalnog iskorišćavanja genetskog potencijala, ali najveću ishrana.

MATERIJAL I METODA RADA

U posmatranju je uzeto 47 krava crveno danske rase III generacije iz sopstvenog zapata PIK »Progres-Export« u Prizrenu, od I do VII laktacije. Krave su slučajnim izborom odabrane za ispitivanje.

U našem istraživanju poslužili smo se: metodom regresijske jednadžbe mesečne proizvodnje mleka na mesece laktacije prema Barićki (7) i indeksom perzistencije mleka Johansona i Hansona koga koristi i profesor Rako (11).

Pored obračunate mlečnosti za izučavanje perzistencije laktacije, izneti je i standardna mlečnost (za 305 dana) s procentom mlečne masti, koja pokazuje slučajan izbor grla a ne najbolja.

Koeficijenti perzistencije laktacije linearne regresijske jednadžbe $Y = a + bx$, izračunati su prema formuli:

$$Pr = \frac{Pa \times 100}{M}$$

Pr je relativni koeficijent perzistencije (%).

Pa je apsolutna vrednost opadanja mleka u kg od II do X meseca zaključno.

M je ukupna proizvedena količina mleka u kg od II do X meseca zaključno.

Indeks perzistencije mleka prema Johansonu i Hansonu (11) P 2:1 (%), pokazuje koliko drugih 100 dana mleka iznosi u procentima prvih 100 dana.

Ishrana krava u izučavanju bila je istovetna kao i u ostalih priplodnih krava u proizvodnji, populacije crveno danske rase, o kojoj je u ranijim ispitivanjima bilo prilično govora (1, 2, 3, 4 i 5), Ishrana je uglavnom bila normalna, ali ne i uvek izbalansirana, što će nam reći ova studija.

REZULTATI SOPSTVENOG ISTRAZIVANJA

Krava crveno danske rase, s kratkim laktacijama u proizvodnji nije bilo, jer je vrlo mali broj bio s normalnim intenzitetom plodnosti 365 dana, odnosno servis periodom od oko 60 dana. Prosečan međutelidbeni period je bio 465 dana. Svakako ovako produženi međutelidbeni period od oko 100 dana došao je usled nedovoljno izbalansiranog obroka u proteinima, vitaminima i mineralnoj materiji. U kabastim hranivima za koje smo smatrali da su dobra u njima baš nedostaje potrebna količina proteina, mineralne materije u fosforu i vitamina. Uticaj paragentskog faktora ishrane odmah će se videti iz perzistencije laktacije, i rezultata iznetih na tabelama 1, 2 i 3.

Regresijske jednadžbe mesečne proizvodnje mleka i koeficijenti perzistencije, odnosno koeficijent regresije ($b=Pa$), s parametrom Pr, predstavlja mesečno opadanje mleka laktacije u njenom descendentnom toku od II do X meseca.

Tabela 1 Proizvodnja mleka (kg) od 2 do 10 meseci laktacije crveno danske rase

Broj krave	M e s e c i l a k t a c i j e									Ukupno proizvedeno mleka kg
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.	420	405	555	561	600	555	411	336	294	4.137
2.	648	669	606	639	240	261	210	234	141	3.648
3.	450	420	555	618	417	456	405	321	270	3.912
4.	636	570	522	486	315	270	285	270	249	3.603
5.	492	450	413	375	315	300	234	294	180	3.063
6.	585	405	306	360	270	393	300	222	165	3.006
7.	411	396	333	366	267	258	174	105	60	2.370
8.	492	390	501	465	462	510	330	270	291	3.711
9.	348	333	381	342	450	402	369	321	210	3.156
10.	330	381	351	372	300	522	492	420	378	3.546
11.	594	456	462	381	375	360	480	450	456	4.014
12.	360	375	330	387	402	420	435	270	240	3.216

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
14.	435	375	396	558	282	471	360	345	249	3.471
15.	600	495	285	381	345	342	309	288	258	3.303
16.	465	417	318	345	348	420	432	312	270	3.327
17.	444	330	387	360	285	264	195	174	186	2.625
19.	444	480	378	417	456	381	324	255	117	3.252
20.	579	375	330	354	261	234	228	165	90	2.616
21.	654	552	501	486	345	288	300	279	240	3.645
22.	435	411	210	195	156	174	154	144	144	2.023
23.	390	465	495	405	330	270	225	195	210	2.985
24.	690	630	570	570	525	345	270	165	270	4.035
25.	609	615	441	480	465	450	312	225	252	3.849
26.	480	324	327	348	276	300	270	231	282	2.838
27.	420	357	333	351	360	288	234	156	135	2.634
28.	606	456	456	360	330	317	255	225	195	3.198
29.	549	405	369	327	246	210	360	120	129	2.715
30.	660	540	696	615	492	420	417	405	450	4.695
31.	510	450	405	270	285	291	258	240	210	2.919
32.	465	381	360	375	270	225	207	195	135	2.613
33.	330	285	345	282	288	255	156	180	150	2.271
34.	360	330	231	360	345	264	273	222	150	2.535
35.	435	360	330	291	300	324	288	225	195	2.748
36.	555	315	249	234	279	273	225	225	240	2.595
37.	408	399	363	408	330	270	270	279	255	2.982
38.	480	336	375	375	357	300	375	384	306	3.288
39.	516	459	354	336	354	285	204	165	159	2.832
40.	564	579	483	435	390	240	375	339	300	3.705
41.	459	462	468	384	405	330	333	348	255	3.444
42.	714	660	615	585	576	444	405	291	291	4.581
43.	420	405	330	264	300	210	195	180	123	2.427
44.	450	327	306	288	261	219	240	219	201	2.511
45.	450	495	465	495	465	390	339	210	165	3.474
46.	630	420	375	360	405	408	366	396	330	3.690
47.	480	414	444	351	366	369	318	330	337	3.447
48.	402	345	291	234	258	216	234	237	195	2.412
50.	480	429	411	459	435	465	435	390	288	3.792
n =	47									
$\bar{x}$ =	496	433	405	398	353	333	304	261	238	3.210

Na tabeli 1 izneta je mlečnost krava od I do X meseca za koju su izračunati koeficijenti perzistencije Pa i Pr prikazanih na tabeli 2. Iz 1 vidi se, da kod nekih krava opadanje mlečnosti laktacije je u descendentnom toku laktacije što je i normalno, dok izvestan broj krava ima ascendentni tok laktacije, kao kod krava broj 1, 9, 12, 41 i 45. Ascendentni tok laktacije ukazuje na prvi i osnovni spoljni faktor ishrane, koja nije bila izbalansirana prema genetskom potencijalu u masovnoj proizvodnji.

Razlika u proizvodnji mleka II i X meseca je u proseku 258 kg gotovo identična simentalskoj rasi od 257 kg (6). Koeficijenti perzistencije Pa pokazuju da od II meseca mlečnost opada od — 9,20 do — 85,25 kg mleka, što pokazuje veliku varijabilnost. Prosečan koeficijent perzistencije Pa je — 34,05 kg za koga ne možemo reći da je veliki zbog genetske vrednosti krave nego baš ishrandbenog faktora. Perzistencijom laktacije možemo se zadovoljiti, ali razlikama između pojedinih meseca ne, kako se to vidi na tabeli 1.

Apso'utnim opadanjem mleka koje pokazuje Pa za laktaciju, ne može se doneti siguran zaključak o vrednosti krava. Da bi istovremeno vršili i upoređivanje mlečnosti između krava, izračunati su i relativni koeficijenti perzistencije Pr, prikazanih na tabeli 2.

Prosečan relativni koeficijent je $Pr = 1,07\%$, koji se kreće u granicama — 0,30 do — 2,12%. Odmah zapažamo: da krave broj 5 i 6 imaju mlečnost 3.063 i 3.006 kg s istim relativnim koeficijentom $Pr = 1,22\%$, gotovo su i identične mlečnosti. Kod ovakvih bi se vršila procena prema procentu mlečne masti (Vidi tabelu 3), jer je kod jedne 4,41% a kod druge 3,73% za standardnu laktaciju.

Tabela 2 Regresijske jednadžbe proizvodnje mleka (kg) na mesece laktacije (2 — 10) i koeficijenti perzistencije crveno danske rase

Broj krave	$Y = a + \bar{b}x$	Pa	Pr
1	2	3	4
1.	459,70 — 18,25	— 18,25	— 0,44
2.	405,33 — 75,05	— 75,05	— 2,02
3.	434,69 — 25,02	— 52,30	— 1,45
4.	400,33 — 52,30	— 52,30	— 1,45
5.	340,33 — 37,48	— 37,48	— 1,22
6.	334,00 — 36,80	— 36,80	— 1,22
7.	263,33 — 45,05	— 45,05	— 1,90
8.	412,33 — 24,35	— 24,35	— 0,66
9.	350,67 — 9,20	— 9,20	— 0,30
10.	394,00 — 27,68	— 27,68	— 0,78
11.	446,00 — 85,25	— 85,25	— 2,12
12.	357,33 — 13,40	— 13,40	— 0,42
14.	385,67 — 16,55	— 16,55	— 0,48
15.	367,00 — 33,00	— 33,00	— 0,99
16.	368,56 — 13,20	— 13,20	— 0,40
17.	291,67 — 33,00	— 33,00	— 1,26
19.	361,08 — 55,08	— 55,08	— 1,69
20.	290,67 — 48,50	— 48,50	— 1,85
21.	405,00 — 51,25	— 51,25	— 1,41
22.	224,78 — 34,97	— 34,97	— 1,73
23.	331,75 — 36,75	— 36,75	— 1,23
24.	448,33 — 65,00	— 65,00	— 1,61

1	2	3	4
25.	427,67 — 63,70	— 63,70	— 1,65
26.	315,33 — 20,05	— 20,05	— 0,71
27.	292,67 — 33,07	— 33,07	— 1,26
28.	355,33 — 46,40	— 46,40	— 1,45
29.	301,67 — 44,50	— 44,50	— 1,64
30.	521,67 — 33,30	— 33,30	— 0,71
31.	324,33 — 35,05	— 35,05	— 1,20
32.	290,33 — 38,90	— 38,90	— 1,49
33.	252,33 — 24,00	— 24,00	— 1,05
34.	281,67 — 19,60	— 19,60	— 0,77
35.	305,33 — 23,60	— 23,60	— 0,86
36.	288,33 — 21,00	— 21,00	— 0,81
37.	331,33 — 16,67	— 16,67	— 0,56
38.	548,00 — 10,45	— 10,45	— 0,32
39.	314,67 — 44,68	— 44,68	— 1,58
40.	411,67 — 36,45	— 36,45	— 0,98
41.	382,67 — 24,65	— 24,65	— 0,71
42.	509,00 — 56,00	— 56,00	— 1,22
43.	269,67 — 36,45	— 36,45	— 1,50
44.	279,00 — 24,52	— 24,52	— 0,98
45.	386,00 — 39,20	— 39,20	— 1,13
46.	410,00 — 20,70	— 20,70	— 0,56
47.	383,00 — 15,10	— 15,10	— 0,44
48.	268,00 — 21,40	— 21,40	— 0,86
50.	421,33 — 13,85	— 13,85	— 0,36
n = 47			
$\bar{x}$ =	360,50 — 34,05	— 34,05	— 1,07

Međutim, krava 23 sa Pr — 1,23% ima nešto manju mlečnost za 9 meseci (2.985 kg), krava 31 s Pr — 1,20% još manju mlečnost (2.919 kg), a krava 27 s Pr — 1,26%, ima daleko manju mlečnost od ostalih (2.634 kg). Relativni koeficijent može da bude kod više krava isti ili približno isti a da se u pogledu količine mleka razlikuju.

No i pored koeficijenta perzistencije, treba uvek iznositi i procenat mlečne masti, dopunu perzistenciji laktacije, te boljem sagledavanju genetskih vrednosti grla koje procenjujemo ili upoređujemo.

U tabeli broj 1 vidimo da krava 14 postiže svoj maksimum proizvodnje u V mesecu, krava broj 23 u IV, krava broj 30 u IV, a krava broj 45 takođe u V, i ako se maksimalna mlečnost postiže u I, II ili III mesecu uz normalan obrok s avansom za povećanje mleka, te ova činjenica nam ukazuje da je naš prethodni zaključak ispravan. Slična zapažanja postoje i kod ostalih krava u proizvodnji i njihovih proizvodnih listova—kartica koje vodi selekcijska služba.

Kod istih krava (n — 47) izračunata je perzistencija mlečnosti indeksom $P_{2:1}$ (%), koja u proseku iznosi 84,09%, u granicama variranja 40,67 — 119,64%. Vrlo je interesantan indeks 119,64% mleka postignutog u II 100

dana laktacije kod jedne krave, što znači da kod iste krave genetski potencijal nije iskorišćen ni oko 60% a to je polje širokog rada za ostvarivanje maksimalne mlečnosti i dobijanja rekorderki krava s vagonским količinama mleka. S preko 100% mlečnosti drugog dela laktacije od 100 dana, bilo je nekoliko krava kako se to vidi na tabeli 3. Postignuti rezultati mlečnosti u II 100 dana, ubedljivo nam govore da se može doneti pouzdan zaključak: genetski potencijal nije iskorišćen kod krava crveno danske rase, usled paragenetskih faktora, od kojih zavise genetski, a u prvom redu ishrani izuzimajući klimatske činioce. Treća generacija bi već u našim prilikama uzgoja trebala da postigne mlečnost majki prve generacije u Danskoj, od oko 5.000 kg.

Dobra perzistencija laktacije zahteva na prvom mestu, normiran i izbalansiran obrok, s avansnim obrokom do maksimalne mlečnosti, odnosno do 40—50 dana po telenju, kada se prelazi na ustaljeni obrok, kojim se što duže zadržava ta maksimalna količina mleka koju može izlučiti krava. Za sve krave u procesu proizvodnje mora se povesti posebno briga o njihovoj plodnosti, koja takođe zavisi od paragenetskih faktora i ako mogu biti i genetske prirode kod pojedinih krava, te i ostalim pripremama.

Tabela 3 Indeks perzistencije mleka prema Johansonu i Hansouu crveno danske rase

Broj krave	Mleko		Perzistencija	Količina mleka		Procen. masti	Lak. po redu
	I 100 dana	II 100 dana		— za 305 dana	— za 305 dana		
1.	1.593	1.906	119,64	4.599	4,11	V	
2.	2.022	1.568	77,54	4.015	4,76	VII	
3.	1.680	1.735	103,27	4.483	4,01	VI	
4.	2.123	1.413	66,55	4.336	4,01	VI	
5.	1.597	1.238	77,52	3.634	4,41	IV	
6.	1.650	1.051	63,69	3.726	3,73	V	
7.	1.326	1.051	74,01	2.833	4,78	VII	
8.	1.491	1.591	106,63	4.208	4,61	V	
9.	1.260	1.315	104,36	3.813	3,60	VI	
10.	1.264	1.158	91,61	3.986	4,83	III	
11.	1.590	1.340	84,27	4.489	4,82	VI	
12.	1.281	1.255	97,97	3.865	4,59	IV	
14.	1.446	1.366	94,46	4.029	3,97	IV	
15.	1.780	1.126	63,25	3.992	4,06	VII	
16.	1.427	1.139	79,81	3.817	4,04	IV	
17.	1.425	1.116	78,31	3.327	4,07	IV	
19.	1.477	1.391	94,17	3.971	4,07	V	

20.	1.671	1.027	61,46	3.197	4,04	IV
21.	1.846	1.440	78,00	4.068	4,86	VII
22.	1.512	615	40,67	2.569	4,16	IV
23.	1.315	1.300	98,86	3.324	4,09	II
24.	1.910	1.810	94,76	4.514	4,23	III
25.	2.029	1.538	75,80	4.416	3,79	VI
26.	1.511	1.051	69,55	3.476	4,22	III
27.	1.252	1.150	91,85	3.167	3,81	II
28.	1.647	1.258	76,38	3.635	4,07	III
29.	1.758	1.017	57,85	3.400	3,95	III
30.	1.921	1.955	101,76	5.278	4,45	III
31.	1.559	1.058	67,86	3.356	4,06	I
32.	1.285	1.088	84,67	3.080	4,28	I
33.	1.110	1.006	90,63	2.773	4,28	II
34.	1.114	1.040	93,35	2.878	4,15	I
35.	1.330	1.025	77,06	3.227	4,24	I
36.	1.540	854	55,45	3.226	4,28	I
37.	1.429	1.201	84,04	3.543	4,25	I
38.	1.382	1.205	87,18	3.635	3,76	VII
93.	1.599	1.149	71,85	2.732	3,46	VI
40.	1.888	1.413	74,89	4.315	3,93	III
41.	1.508	1.380	91,51	4.126	3,79	II
42.	2.408	1.946	80,81	5.300	3,33	III
43.	1.408	979	69,53	2.874	3,76	II
44.	1.434	935	64,95	3.177	3,74	II
45.	1.705	1.568	91,96	4.111	4,06	II
46.	1.732	1.276	73,67	4.254	3,82	III
47.	1.511	1.284	84,79	3.955	3,31	III
48.	1.261	863	68,33	2.916	3,72	II
50.	1.601	1.460	91,19	4.389	3,74	II
n =	47					
$\bar{x}$ =	1.509	1.269	84,09	3.746	4,08	

DISKUSIJA REZULTATA

Antić (6) kod švajcarskog simentalca je pronašao Pa — 32,105 kg i Pr — 1,088 %, s indeksom perzistencije mleka P_{2;1} (%) od 80,92 %, te je crveno dansko govče bolje perzistencije mlečnosti.

Milojić i Balaban (9) ispitivali su perzistenciju mleka po kontrolama od I do X za crno belu rasu, za prve tri laktacije i pronašli su relativno opadanje mlečnosti u odnosu na prvu kontrolu, kod I laktacije 35,32%, kod II-ge 47,44 i III-će 51,45%. Opadanje mlečnosti u odnosu na prosečnu mle-

čnost laktacije, pronalaze najusporeniji tok opadanja mlečnosti kod prvoretke od 42%, drugoretke 62 i najveće opadanje u III-joj laktaciji od 71%. Smanjenje mlečnosti od jedne do druge kontrole po istim autorima je kod prvoretke 3—7%, drugoretke 3—9% i trećoretke 6—10%.

Končar i saradnici (8), kod prvoretke domaće šarene rase pronalaze perzistenciju proizvodnje mleka po Johansonu i Hansonu 93,8% i njihovih meleza sa jersey 83,7%, pa kod domaće šarene — 13,3 i meleza — 15,9 kg, odnosno Pr — 0,69% kod domaće šarenih i — 0,80% kod meleza.

Ne smemo u našem selekcijskom radu zaboraviti reči prof. Raka (11): »Ekonomski su poželjne krave, koje nisu sklone previsokoj početnoj proizvodnji mleka, a imaju relativno dobru perzistenciju mleka. Takve krave troše manje vlastitih rezervi, a potrebe za hranom mogu se pokriti većim udelom voluminoznih hraniva«.

ZAKLJUČAK

Perzistencija laktacije ispitivana je kod 47 krava crveno danske rase III-će generacije, (od I do VII) metodom regresione jednadžbe na mesece laktacije od II do X ($Y = a + bx$) i indeksom mlečnosti $P_{2:1}$ (%) = $\frac{\text{mlečnost II-tih 100 dana}}{\text{mlečnost I-ih 100 dana}}$.

Sopstvenost krava je PIK »Progres-Export« Prizren.

mlečnost I-ih 100 dana

Cilj ispitivanja je pronalaženje uzroka neiskorišćenosti genetskog potencijala kod krava crveno danske rase u našim uslovima uzgoja i kod III generacije, koja bi trebala da da mlečnost od oko 5.000 kg mleka kao njihove prababe u Danskoj. Uvoz originalnog crvenog danskog govečeta je bio 1959/1960. godine.

Prosečna perzistencija laktacije iznosi:

a. Apsolutni koeficijent perzistencije je P_a — 34,05 u granicama — 9,20 do — 85,25 kg.

b. Relativni koeficijent perzistencije je P_r — 1,07 u granicama variranja — 0,30 do — 2,02 %.

c. Prosečan indeks perzistencije mleka $P_{2:1}$ (%) = 84,09%, sa vrlo interesantnim odstupanjima od 40,67 do 119,64 %.

d. Postoji velika mogućnost za iskorišćavanje genetskog potencijala kod crveno danske rase III i ostalih generacija kod nas, udovoljavanjem najvažnijih paragenetskih činilaca: ishrane, smještaja, nege i pripreme krava oko telenja i iza telenja izuzimajući klimatski činilac. U ishrani obavezno uvesti normiran i izbalansiran obrok, sa avansom do 40—50 dana po telenju. Nedostatke u proteinima, mineralnim materijama i i vitaminima

obezbediti posebnim dodatnim obrokom koncentrovanog sastava, ili obratiti pažnju na proizvedenu voluminoznu hranu i njenu pripremu kako se ne bi gubio veliki deo u vitaminima, te i lakosvarljivim proteinima. Ovo je pravi put za rešenje problema neiskorišćenosti genetske vrednosti svake kulturne i plemenite rase a naročito kod rasa jednostrano odgajenih za visoku proizvodnju mleka.

LITERATURA

1. **Antić A.** (1963): O nekim fiziološkim svojstvima danskog crvenog goveda, Stočarstvo broj 3—4, Zagreb.
2. **Antić A.** (1967): Morfološke osobine crvenog danskog govečeta, Agronomski glasnik, broj 1, Zagreb.
3. **Antić A.** (1969): Aklimatizaciona moć crvenog danskog govečeta, prva generacije-uvoz iz Danske, Agronomski glasnik broj 4, Zagreb..
4. **Antić A.** (1971): Prilog poznavanju II generacije danskog crvenog govečeta gajenog kod nas, Agronomski glasnik broj 3—4, Zagreb.
5. **Antić A.** (1975): Neka fiziološka svojstva crveno danske rase III generacije na Kosovu, Stočarstvo broj 11—12, Zagreb.
6. **Antić A.** (1977): Perzistencija laktacije kod simentalске rase, Stočarstvo broj 5—6, Zagreb.
7. **Barić S.** (1970): Prilog poznavanju metoda objektivne ocene perzistencije laktacije, Stočarstvo broj 1—2, Zagreb.
8. **Končar L. i saradnici** (1973): Mlečne osobine, perzistencija i muzne karakteristike meleza domaće šarenog govečeta x jersey, Savremena poljoprivreda broj 3—4, Novi Sad.
9. **Milojić M. i Balaban M.** (1972): Mlečnost crveno bele rase goveda u toku prve tri laktacije, Savremena poljoprivreda broj 1, Novi Sad.
10. **Nenadić M. i Panić M.** (1972): Ispitivanje mogućnosti primene efikasnijeg metoda za objektivnu ocenu perzistencije laktacije, Savremena poljoprivreda broj 4, Novi Sad.
11. **Rako A.** (1968): Uzgojne mogućnosti za poboljšanje, izjednačenosti četvrti vimena, muznosti i perzistencije mlečnosti goveda, stočarstvo broj 1—2, Zagreb.
12. Matične kartice i proizvodne kartice Seleksijske službe PIK »Progress-Export« u Prizrenu, 1959—1977. Prizren.